

Izobraževanje na daljavo – izkušnje za prihodnost?

mag. Jožica Frigelj, učiteljica razrednega pouka

(42.55–55.06)

Svoj razmislek o izobraževanju na daljavo sem z vidika učiteljskega poklica razdelila na štiri dele: najprej začetek, sredina, delni konec in kaj iz tega smo se naučili za prihodnost.

Na začetku je bil kaos. Vsi smo že vedeli, da se šole nepreklicno zapirajo, enotnih navodil še ni bilo in tudi v petek, 13. 3. 2020, jih še ni bilo, zato smo se kot vedno znašli po svoje. Tudi z organizacijo. Ene šole so začele s poučevanjem na daljavo takoj. Druge šole so si vzele svoj krizni teden, kar se seveda niti slučajno ne bi smelo dogajati. Ta odločitev tudi ne bi smela biti prepuščena posamezni šoli, saj takšna neenotnost še dodatno spodbuja nezaupanje v sistem. Pri marsikaterih odločitvah si sicer želimo avtonomije, zdaj pač ne. Tisti, ki smo začeli s poučevanjem na daljavo takoj, smo se znašli še v eni hudi zagati, in sicer sistem Arnes obremenitve ni zdržal. Še tako okrnjene možnosti komunikacije so se še zmanjšale. Da ne omenim različnih in nekompatibilnih računalniških sistemov, ki so povzročili dodatne probleme. Prvi porodni krči so bili tudi sicer izredno boleči. Osnovnošolska populacija je izjemno specifična, saj zajema generacije od čisto nepismenih in nesamostojnih do skorajda odraslih informiranih osebnosti. Brez izdatne pomoči staršev v prvem in deloma tudi v drugem triletju zagotovo ne bi šlo. Že tukaj pa se pojavijo tudi prvi pomisleki; v kolikšni meri smemo obremeniti starše in koliko so ti starši sploh usposobljeni za pomoč pri šolskem delu. In posledično, koliko se bodo razlike med učenci zaradi tega še povečale. Učitelji nismo bili izobraževani za poučevanje na daljavo. Nespretni začetek je tako sproduciral kvantiteto namesto kvalitete. V želji ponuditi učencem najboljše, zanimivo, motivacijsko in prijazno so pripravili predvsem množice delovnih listov, starši so jih pa tiskali ... seveda tisti, ki so jih lahko in dokler se lahko.

Poseben izziv večini je postalo vodenje učenca skozi celoten didaktični proces preko napisanih navodil, ki jim bo recimo devetletnik čim bolj samostojno sledil; torej da bodo ta jasna in enoznačna, da se skozi celoten postopek ohranja motivacija, da so cilji čim bolj jasno izraženi in da otrok lahko presodi, ali sploh sledi, kljub temu, da je povratna informacija sprotna oziroma pride šele naslednji dan. Po treh, recimo štirih tednih je večina stvari pravzaprav normalno stekla, otroci so vzpostavili svoj delovni tempo, napetost staršev je popustila, učenci so postali odzivni, vzpostavili smo kontakt. Kar naenkrat pa nas je presenetilo dejstvo, da vsi otroci nimajo računalnika, interneta, možnosti sodelovanja. Stekla je akcija zbiranja računalnikov; najprej na Facebooku, prostovoljno, dobrovoljno, med učitelji, veliko kasneje preko ministrstva. Zadnja donacija je bila 23. aprila, brez da bi se sploh vprašali, če doma znajo ravnati z računalnikom. Sploh si ne predstavljam manka teh otrok, ki so zamudili šest ali sedem tednov pouka. Postalo je tudi jasno, da zahtevnejši učni cilj ne bodo dosegljivi. Z osredotočenostjo na učno snov lahko govorimo le o vsebinski znanjih. O višjih miselnih procesih, veščinah in spretnostih, kot so kompleksno razmišljanje, delo z viri, predstavljanje in sodelovanje, pa ne. Tudi vzgojni element je bil v tem primeru

popolnoma prezrt, razen kolikor je bil nenamensko posredovan z učno vsebino. Vendar bi mogli več razmišljati tudi o tej komponenti, predvsem v povezavi z najzahtevnejšimi učnimi cilji. Poleg tega pa socialni stiki niso ključni samo za srečno življenje, temveč tudi za učinkovito učenje. Nenazadnje: zaradi vedno glasne Anite Ogulin se je družba začela zavedati tudi marginaliziranih v naši družbi, razmer, na katere nimamo vpliva niti učitelji niti učenci in njihovi starši: od neprimernosti domačega učnega okolja, nezadovoljenih primarnih potreb učencev, tehnične opremljenosti v družini, usposobljenosti za delo z IKT v šoli.

Po najavi postopnega nevrčanja v šole je motivacija opazno upadla; predvsem pri učencih, ki se v šole v tem šolskem letu naj ne bi vrnil in bodo zaključili na daljavo. Če je bila prej odzivnost 95-odstotna in celo več, je v maju začasno upadla pod 50 %. Ogromne razlike se kažejo že sedaj tudi pri otrocih s posebnimi potrebami, saj so številne prilagoditve, ki jih otroci potrebujejo, na daljavo neizvedljive: od pomoči pri usmerjanju vzdrževanja pozornosti, sprotnega preverjanja, sledenju navodilom, pomoči pri branju, navodilih do zagotavljanja hitre povratne informacije in tako dalje. Pri vsem tem še vedno ni nihče vprašal o učiteljevih delovnih pogojih od doma, tehničnih zmožnosti in znanju za vodenje poučevanja na daljavo. Učitelji smo pač vedno samoumevni, obvladamo vse in imamo vsa domača sredstva na razpolago tudi za potrebe službe. V težkih, konfuznih in za vse stresnih časih pa smo upravičeno pričakovali tudi pomoč, da o stiskah računalniško manj pismenih učiteljev niti ne govorim. Ure, ki smo jih posvetili samoizobraževanju z različnimi orodji za poučevanje na daljavo, se zelo težko preštejejo. Najprej so se na pomoč odzvale založbe, ki so odklenile svoja digitalna gradiva za vse, zato gre na tem mestu absolutna zahvala njim v prvi vrsti. Pohvala gre tudi Univerzi v Mariboru. Spletna stran razlagamo.si je zelo hitro zaživela in raste pod budnim očesom didaktikov in predmetnih strokovnjakov. Tudi Pedagoška fakulteta v Ljubljani je v pomoč ponudila posnetke študentk ter povezave z alumni. Sorazmerno hitro se je odzval tudi Zavod za šolstvo RS, svetovalci so vabili k sodelovanju v strokovnih skupinah in podpori učiteljem. Ministrstvo je tri tedne spremljalo izobraževanje na daljavo in objavljalo hvalnice, dejansko pa ni bilo narejenega nič, kar bi bilo učiteljem resnično v pomoč. Vprašanja ravnateljev glede realizacije dokumentacije in izvedbe, ki so bila poslana 9. aprila, so dobila nedoločne odgovore 30. aprila.

Večina stvari se odvija z zamikom treh tednov, kar je v osnovni šoli popolnoma nedopustno. Otroci so tukaj in zdaj, večino stvari je potrebno organizirati in urediti takoj. Potem pa v skladu z zakasnelimi navodili urejamo še navodila za nazaj. Zato učitelji nenehno poudarjamo, kako pomembno bi bilo imeti vsaj posvetovalno telo učiteljev praktikov, še boljše pa strokovno organizacijo, ki bi preprečila vse prevečkrat neuresničljive zahteve, ki nastajajo daleč od otrok in življenja v učilnici.

In če sklenem, kaj smo se pravzaprav lahko, oziroma se bomo – upam – naučili za prihodnost? Zaradi starostnega razpona in posledično velikih razlik v stopnji razvoja osnovnošolskih otrok ni razmislek o izobraževanju na daljavo do sedaj nikoli prestopil okvirov občasnih gradiv v spletnih učilnicah za učence tretjega triletja. Izobraževanje na daljavo v osnovni šoli je le nujno zlo, dodatna oblika, ki ne more postati enakovredna oblika klasičnemu izobraževanju, saj otroci prvega in drugega triletja ne premorejo toliko samostojnosti, da ob tem ne bi bili obremenjeni tudi starši. Prav tako pa je socialna

komponenta pouka pri njih bistveno pomembnejša kot izobraževalna. Pravzaprav celostno učenje poteka le v sozvočju obeh. Kljub temu pa je možno iz situacije potegniti nekaj pozitivnih posledic, kot so recimo: opazen napredek pri razvoju bralne pismenosti in samostojnosti pri otrocih, vsi pa smo se zelo hitro tudi računalniško opismenili. Iz krize pa bi se lahko naučili in upam, da smo se, da je potrebno zdaj ustvariti protokole, organizacijski, akcijski načrt za podobne primere, ki so bodo, kot so napovedali, še dogajali. V šolah potrebujemo hitre in kratke usmeritve v nekaj točkah, ne pa elaborate na 20 straneh čez 14 dni. Potrebovali bi tudi enotno platformo, kjer bi se zbirala didaktična gradiva in bila na razpolago vsem. Hkrati pa je potrebno v javni šoli zagotoviti vsem materialne pogoje za izvedljivost. In nenazadnje – dokler se znanja v osnovni šoli tudi ocenjuje, bi bilo potrebno že sedaj pripraviti smernice in opredeliti načine za izvedbo ocenjevanja na daljavo, da bo taka ocena v skladu z zakonodajo in bo zadostila tudi merskim karakteristikam, ne pa, da bo le dobra, prijazna, spodbudna. Izjemno pomembno bi bilo torej usklajeno delovanje vseh institucij, ki bi iz dane situacije izluščile in nadgradile pozitivno v izogib ponavljanju napak in nepravilnostim iz preteklosti.